

FİLOLOGİYA

AİLƏ MÖVZUSUNDA ATALAR SÖZLƏRİNİN LİŖVİSTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Sədaqət HƏSƏNOVA

Naxçıvan Dövlət Universiteti, Naxçıvan, Azərbaycan

*Yazışılan müəllif: sedaqethesenova@ndu.edu.az

NƏŞR TARİXİ:

Qəbul edilmə tarixi:
03.03.2026

Nəşr edilmə tarixi:
17.03.2026

AÇAR SÖZLƏR:

dil, üslub, atalar
sözləri, ailə
dəyərləri,
semantika,
sintaksis.

XÜLASƏ

Birlik və həmrəyliyin, qarşılıqlı münasibətlərin güclü şəkildə təzahür etdiyi ailə insan cəmiyyətində mərkəzi yer tutur və bu mövzu müxtəlif folklor nümunələrində öz əksini tapır. Ailə cəmiyyətin əsas struktur vahidlərindən biri kimi atalar sözlərinin diqqəti cəlb edən mövzularındandır. Atalar sözləri bir xalqın mövcudluğunu təsdiq edən dil-təfəkkür faktlarıdır. Ailə dəyərlərinə həsr olunmuş atalar sözləri kollektiv müdrikliliyi, mənəvi dəyərlər sistemini, sosial normaları və əxlaqi göstərişləri əks etdirir. Müəyyən bir təcrübə və mənəvi dəyərlər nəticəsində hər bir cəmiyyətin özünəməxsus quruluşuna və istifadə etdiyi dilin leksik vahidlərinə uyğun şəkildə formalaşır. Onlar aid olduğu cəmiyyəti bütün yönləri ilə təqdim edərək xalqın nitq və təfəkkür mədəniyyətini ortaya qoyur. Məqalədə ailə mövzusunda atalar sözlərinin linqvistik xüsusiyyətləri (semantik, qrammatik, üslubi və pragmatik aspektlər baxımından) təhlil olunur. Azərbaycan xalqının atalar sözlərindən nümunələr əsasında, onların sosial, mədəni və dil strukturlarına təsiri göstərilir.

METODOLOGİYA

Tədqiqatda kompleks metodoloji yanaşma tətbiq edilmişdir. Ailə mövzusunda atalar sözlərinin struktur və məzmun xüsusiyyətlərinin ümumi təsviri üçün təsviri metoddan, atalar sözlərinin leksik-semantik quruluşu, əsas semantik komponentləri (məsuliyyət, hörmət, birlik, hörmət, sədaqət və s.) və onların qarşılıqlı əlaqəsinin müəyyənləşdirilməsində struktur-semantik, atalar sözlərinin cümlə quruluşu və ellipsis hallarının araşdırılmasında sintaktik təhlildən istifadə olunmuşdur. Araşdırma üç əsas mərhələdə həyata keçirilmişdir:

Materialın toplanması və seçimi;

Struktur və semantik baxımdan sistemləşdirilməsi;

Linqvistik xüsusiyyətlərin təhlili və ümumiləşdirilməsi.

GİRİŞ

Ailə mövzusu isə paremioloji fondun ən məhsuldar və semantik baxımdan zəngin sahələrindən biridir. Ailə insan cəmiyyətinin ilkin sosial institutu kimi milli düşüncə tərzinin, etik normaların və mədəni stereotiplərin formalaşmasında mühüm rol oynayır. Bu baxımdan ailə ilə bağlı atalar sözləri yalnız məişət reallıqlarını deyil, həm də ictimai şüurda ailəyə verilən dəyəri, ailədaxili münasibətlərin modelini və gender rollarını dil vasitəsilə kodlaşdırır. Linqvistik aspektdən ailə mövzusunda olan atalar sözləri leksik-semantik, morfoloji və sintaktik xüsusiyyətləri ilə seçilir. Onlarda qohumluq terminləri (ana, ata, oğul, qız, bacı, qardaş və s.), ailə münasibətlərini bildirən leksik-qrammatik vahidlər, eləcə də qiymətləndirici leksika geniş yer tutur. Sintaktik baxımdan hökm xarakterli sadə cümlələrin üstünlüyü diqqəti çəkir. Bu xüsusiyyətlər atalar sözlərinin yığcamlıq, ümumiləşdirmə və normativlik prinsiplərini təmin edir. Ailə mövzusunda atalar sözlərinin linqvistik xüsusiyyətlərinin araşdırılması onların struktur-semantik quruluşunu və funksional yükünün müəyyənləşdirilməsində əhəmiyyətlidir.

ƏSAS HİSSƏ

Atalar sözləri xalq təcrübəsinin qısa, lakonik və yaddaqalan ifadələrdə cəmlənmiş formasıdır. Onlar insan davranışını tənzimləyən, etik-prinsipial qaydaları çatdıran maraqlı və mənalı dil vasitələridir. "Atasözləri bizim üçün əsrlərin sədasi, keçmişimizdə eyni havanı nəfəs alma hissini

oyadan ölməz nitq və çağlararası körpüdür. Hikmətli sözlər (atasözləri) məlum olmayan şairlərin ürəkləri, xalq istedadının məsafə tanımayan işıqlarıdır. Zülmün, düşmənçiliyin və ədalətsizliyin sinəsinə saplanan ədalət qılıncıdır. Atasözləri heç bir padşahın elan etmədiyi fərmandır, heç bir prezidentin möhürləmədiyi qanun, heç bir dövlət tərəfindən yazılmayan konstitusiyadır” (Yoldaşev, Gümüş (1995), s.5). Atalar sözləri mədəni hikmət, norma və əxlaqi qaydaları əks etdirən qısa və sabit ifadələrdir. “Türk xalq mədəniyyətinin ən köklü və təsirli ifadə formalarından biri olan atalar sözləri, türklərin minilliklərdən süzülüb gələn təcrübələrini, ortağ şüurunu və dəyər meyarlarını şifahi mədəniyyət vasitəsilə nəsildən-nəslə ötürən orijinal və funksional dil vahidi, mühüm leksik sərvət ünsürüdür. Bu yığcam və mənalı ifadələr tək-cə fərdi həyat təcrübələrini deyil, eyni zamanda, cəmiyyətin adət-ənənələrini, törəsini, mədəni strukturunu, əxlaqi prinsiplərini və sosial iyerarxiyasını əks etdirən əsas mətnlər kimi çıxış edir” (Çetin (2015), s.533). Bütün türk xalqlarında olduğu kimi Azərbaycan xalqının atalar sözləri məzmun-məna zəmninliyi ilə seçilir. Onların tərkibindəki ailə anlayışı birlik, bütövlük ideyasını bildirir. “Geniş bir coğrafiyaya yayılmış Türk topluluklarına aid atalar sözləri, daşdıqları mesajlardan əlavə, Türk xalqının əsas zehniyyətini göstərən birlik və bütövlüyü ifadə etmələri baxımından da xüsusi önəm daşıyır” (Başarkanoğlu (2014), s.26). Türklərdə, mövcud anlayışa görə, atasözləri milli xarakter daşıyır, Tanrı və peyğəmbər sözləri kimi ruhu təsirləndirir, inandırıcı və müqəddəs hesab olunur (Yılmaz, Sarı (2015), s.2). Onlar şifahi ənənələrdə yadda qalma qabiliyyəti, ritorik gücü və təlimatvermə funksiyası ilə yüksək qiymətləndirilir. Atalar sözlərinin müxtəlif mövzuları arasında ailə xüsusi yer tutur, çünki bu, həm sosial təşkilatı, həm də onun əxlaqi dəyərlərini göstərir. Valideyn-övlad münasibətlərini, qardaş-bacı arasında hörməti və geniş qohumluq mövzularını əhatə edən ailə məzmunlu atalar sözləri nəsillər boyunca sosial ideaları qoruyan dil sənətkarlığının təqdimi kimi çıxış edir. Ailənin özü bir dəyərdir. Dini kitab və hədislərdə də ailəyə yüksək qiymət verilir. “Qurani-Kərim bizə valideynlərimiz, övladlarımız, həyat yoldaşlarımız və qohumlarımızla necə davranmalı olduğumuza dair çərçivələr müəyyən edir. Orada hər bir münasibətin Allah tərəfindən xüsusi olduğu vurğulanır və bu münasibətlərdə sevgi, hörmət və mərhəmətin əsas prinsip olması qeyd olunur” (<https://myislam.org/quran-verses/about-family-ties-kinship/>) Ailə mövzusunda olan atalar sözlərində mühüm davranış qaydaları, eləcə də nəsillərarası biliklərin qorunması semantik mərkəzdə dayanır. Şmelyov (2025), Vereşagin və Kostomarov (2017) rus atalar sözləri üzərində aparılan linqvistik analizlərdə ailə mövzusunun əxlaqi-normativ yönünü vurğulamışlar. Şmelyov qeyd edir ki, atalar sözlərindəki ailə motivləri bir xalqın dəyərlərini göstərən indikatorlar kimi çıxış edir və bunlar ailədaxili münasibətlərin hansı şəkildə qəbul olunduğunu və ya tənqid edildiyini açıq göstərir. Burada mədəni dəyərlərin normativ deskriptiv təhlili diqqəti çəkir. Atalar sözlərinin tədqiqi yalnız dil haqqında deyil, həm də cəmiyyətin mövqeləri və mədəni idrakı haqqında anlayış verir. Atalar sözləri həm deskriptiv (təsviri), həm də preskriptiv (təlimat verən) funksiyaya malikdir. Ailə haqqında atalar sözləri yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, həm də insanın cəmiyyətə uyğunlaşması və cəmiyyətin qayda-qanunlarını, dəyərlərini və davranış normalarını mənimsəməsinin mexanizmidir. Linqvistik baxımdan, atalar sözləri struktura görə kompakt, sintaktik baxımdan balanslı, morfoloji elementlərə malik, ritorik vasitələrlə zəngin və praqmatik funksiyaya sahibdir. Karasik (2010) atalar sözlərinin semantik sıxlığını vurğulayır ki, bu da mürəkkəb ideyaların, məsələn, ailə etikası anlayışının qısa şəkildə ifadə olunmasına imkan verir. Müəllif qeyd edir ki, atalar sözləri mədəni normaları, o cümlədən ailə və qohumluq münasibətlərinə dair anlayışları əks etdirir və bunlar lingvokultural dünyagörüşünün mühüm göstəriciləridir. Bu fikir ailə konseptinin atalar sözləri sistemində mədəni linqvistik rolunu vurğulayır. Üslubi baxımdan ailə mövzulu atalar sözlərindəki metafor, bənzətmə, antitez, təkrarlama, qafiyə və digər vasitələr onların yadda qalmasını və estetik cəlbediciliyi artırır. Mieder (2004) qeyd edir ki, atalar sözləri sosial və əxlaqi dərsləri çatdırmaq üçün tez-tez metafor və simvolik dil işlədən yüksək səviyyədə formalaşmış ifadələrdir. Müəlliflər vurğulayırlar ki, ailə haqqında atalar sözləri müxtəlif dillərdə ortağ semantik baza nümayiş etdirsə də, onların leksik-semantik quruluşu və qiymətləndirici komponentləri milli mədəniyyətə görə fərqlənir (Abdurahmonov, Xalilova, 2022). Tədqiqatlarda ailə mövzulu atalar sözləri “semantik kondensasiyaya malik vahidlər” kimi qiymətləndirir və göstərilir ki, bu paremioloji vahidlərdə qohumluq münasibətləri sosial ardıcılıq, əxlaqi norma və davranış stereotipləri ilə sıx bağlı şəkildə

kodlaşdırılır (Nelyubova .., 2021, s. 1053–1056). Atalar sözlərinin bu xüsusiyyəti bir çox araşdırmaçıların diqqətini çəkmişdir. Ziyoyeva qeyd edir ki, qohumluq bildirən leksik vahidlər atalar sözlərində yalnız nominativ funksiya daşımır, eyni zamanda, ailədaxili münasibətləri tənzimləyən sosial və mədəni kod rolunu oynayır (Ziyoyeva, 2026, s.822). Bu vahidlərdə qohumluq terminləri etnolinqvistik funksiya daşıyaraq ailədaxili davranış modellərini formalaşdırır (Nelyubova ... 2021; Ziyoyeva, 2026). Bəzi tədqiqatlarda ailə konseptinin linqvistik və mədəni cəhətləri müqayisəli tədqiq edilərək ailə ilə bağlı paremioloji vahidlərin dəyərlərin nəsildən-nəslə ötürülməsində mühüm diskursiv vasitə olduğu göstərilir (Chuyanova, 2025, s. 308). Paremiologiya və linqvistik mədəniyyət tədqiqatları üçün əhəmiyyətli mənbə saydığımız “Zərbülməsəl” əsasında “ailə” konseptinin linqvokulturoloji xüsusiyyətləri” adlı tədqiqatda özbək atalar sözləri (zarbulmasal) əsasında ailə konseptinin milli dəyərləri necə əks etdirdiyi araşdırılmışdır (Anorkulova, O. N. (2024). Elmi əsərlərdə rus və türk dillərində ailə mövzusunun semantik müqayisəsi (Şengüder (2023), özbək və ingilis atalar sözlərində ailə anlayışı (Xalilova (2023) rus atalar sözlərində ailənin mədəni linqvistik rolu (Akhmedshina (2022), rus, özbək və ingilis atalar sözlərində ailə dəyərlərinin müqayisəli təhlili (Исмаилова (2025), rus və ingilis atalar sözlərinin ailə və münasibətlər istiqamətində müqayisəsi (Abbasova, Abduvaliyeva (2024) məsələləri ilə qarşılaşırıq. Lakin Azərbaycanda bu mövzu ilə bağlı araşdırmaya rast gəlmirik. Halbuki atalar sözlərinin arasında ailə mövzusunda çox sayda örnəklər vardır:

Bala baldan şirindir (Atalar sözü (2004), s.49)

Ər-arvad ipəkdi, araya girən köpək (Atalar sözləri (2013), s.174).

Oğlı-qızı olan ev yıxılmaz (Atalar sözləri (2013), 329).

Uşaq atasını hamıdan güclü bilər (Məlikova (2016), s.27).

Semantik Xüsusiyyətlər

Ailə ilə bağlı atalar sözləri yalnız məişət təcrübəsinin ifadəsi deyil, həm də milli-mədəni şüurun və kollektiv dəyər sisteminin semantik kodudur. Paremioloji vahidlər dil, təfəkkür və mədəniyyət əlaqəsinin ən yığcam və semantik baxımdan sıx strukturlu forması hesab olunur. Ailə cəmiyyətin ilkin sosial qurumu kimi həm sosiallaşma prosesində, həm də mənəvi dəyərlərin qorunmasında və gələcək nəsillərə çatdırılmasında əsas rol oynayır. Bu səbəbdən ailə mövzusu atalar sözlərinin ən məhsuldar semantik sahələrindən birini təşkil edir. Bir cəmiyyətin keçmişdən gələcəyə uzanan, bəlkə də ən bariz mədəniyyət körpüsü olan atalar sözləri, xalq həyatının dildə ifadə olunmuş formasıdır (Yılmaz (2015), s.1). Atalar sözlərində ailə anlayışı çoxqatlı semantik strukturda təqdim olunur. Təhlil göstərir ki, bu anlayış daha çox birlik və həmrəylik mənasında reallaşır. Atalar sözlərində ailəyə müqəddəs bir ocaq kimi baxılması birlik, qarşılıqlı məsuliyyət, sosial dayaq kimi mənalarla xarakterizə olunur. Ailə mövzusunda həsr olunmuş atalar sözlərinin çoxunda valideynə hörmət kimi sosial və mənəvi dəyəri əks etdirir:

Ata doğrayıb, oğul yeyibdir.

Ata malına göz dikən ac qalar.

Atalar nə əkiqlər, oğullar onu biçiblər.

Ata olmaq asandı, atalıq eləmək çətin (Atalar sözü (2004), s.43)

Bu atalar sözləri ata-övlad münasibətlərinin əhəmiyyətini vurğulayır. Atalar sözlərində ata obrazı avtoritet, sosial norma və ailə başçılığı anlayışı ilə bağlıdır və idarəetmə, məsuliyyət, qayda-qanun kimi semantik xüsusiyyətlər daşıyır. Atalar sözlərindəki qardaş-bacı münasibətləri həmrəylik və qarşılıqlı dəstək semantikasını ifadə edir. Qohumluq terminləri ailədaxili münasibətlərin normativ modelini formalaşdırır.

Qardaş qardaşı bıçaqlar, dönüb yenə qucaqlar .

Qardaş qardaşın yoxluğun istər, ölümün istəməz.

Qardaşım xandır, xatunu sevin sin (Atalar sözü (2004), s.158)

Qardaş qardaşa pis gündə gərəkdi (Atalar sözləri (2013), s.272).

Qardaşın böyüyü, yoldaşın kiçiyi.

Qardaşına bax, bacısını al.

Qardaşlıq zər deməkdir, xiridarı gərəkdi (Atalar sözləri (2013), s.273).

Bacı qardaşdan ötrü canını oda yaxar (Atalar sözləri (2013), s.64).

Ailə mövzusunda atalar sözləri güclü normativ məzmun daşıyır. Onlar valideynə hörməti, böyüyə itaəti, ailə şərafətinin qorunmasını, övladın düzgün tərbiyəsini təbliğ edir. Bu, onların tənzimləyici funksiyaya malik olduğunu göstərir. Ailə haqqında atalar sözlərinin semantikasında nəsillərarası bilik və müdriklik mənası da güclüdür.

Nənə evin kötüyüdü.

Nənə nəvənin oyuncağıdı (Atalar sözləri (2013), s.325).

Babadan hikmət – nəvədən xidmət.

Babanın üzünü ağardan nəvəsi olar (Atalar sözləri (2013), s.63).

Qız nəvəsi şirin olar (Atalar sözləri (2013), s.287).

Belə atalar sözləri nəsillərarası məsuliyyəti və biliklərin böyüklərdən kiçiklərə keçməsinə əks etdirir. Çünki cəmiyyəti təşkil edən hər fərd “özünü” formalaşdırarkən əvvəlki nəsillərin mədəni məhsullarından istifadə edir (Ünal (2000)).

Əmi qızıynan əmi oğlunun kəbini göydə kəsilib.

Əmiyə qaldı, dəmiyə qaldı.

Əmiyə qalan gəmirə qalar, dayıya qalan dəmirə (Atalar sözləri (2013), s.173).

Dayısı olan dayısına güvənər.

Dayıynan dağ dolan, əmiynən bağ dolanma (Atalar sözləri (2013), s.119).

Xala evinə dadanan, ər evinə xeyir verməz (Atalar sözü (2004), s.130).

Xala evinə dadanan, ər evində dayanmaz.

Xalam bildi – aləm bildi (Atalar sözləri (2013), s.219).

Bu atalar sözləri həm deskriptiv, həm də preskriptiv xarakter daşıyır, yəni həm vəziyyəti təsvir edir, həm də davranış qaydalarını öyrədir. Atalar sözləri bir xalqın əsrlər boyu qazandığı təcrübəyə əsaslanan, cəmiyyət tərəfindən mənimsənilən və istiqamətverici xüsusiyyət daşıyan mühüm mədəniyyət elementləridir (Ergan (2000)).

Sintaktik Xüsusiyyətlər

Ailə haqqında atalar sözlərinin təsir gücü yalnız semantik zənginliklə deyil, həm də onların sintaktik quruluşu ilə bağlıdır. Sintaktik struktur fikrin lakonik, obrazlı və normativ şəkildə ifadəsinə imkan yaradır. Belə atalar sözlərində sintaksis yalnız qrammatik quruluşu deyil, həm də üslubi və kommunikativ funksiyaları müəyyənləşdirir. Yığcamlıq, paralellik, qarşılaşdırma, ritmik quruluş və intonasiya bütövlüyü onların əsas sintaktik göstəricilərindəndir. Ailə haqqındakı atalar sözlərinin içərisində həm sadə, həm də mürəkkəb cümlə quruluşları ilə qarşılaşırıq. Bu tip vahidlərdə fikir hökm xarakteri daşıyır və ümumiləşdirilmiş nəticə kimi təqdim olunur. Məsələn:

Dayı tikən körpünü su aparmaz (Atalar sözləri (2013), s.119).

Bu tip cümlələrdə mübtədə və xəbər əsas sintaktik dayağı təşkil edir. Fəli xəbər əksər hallarda qeyri-qəti gələcək zaman forması ilə ifadə olunur ki, bu da fikrin universallığını və konkret zamandan asılı olmadığını göstərir. Sadə cümlə modeli atalar sözlərinin lakonikliyinə və yadda qalanlığını təmin edir.

Atalar sözlərində mürəkkəb cümlə modelləri də geniş yayılmışdır. Xüsusilə tabeli mürəkkəb cümlələrdə şərt münasibətləri ifadə olunur:

Xalam gəzəyən olsa idi, bizə də gələrdi.

Xalam kişi olsa idi, ona dayı deyərdim (Atalar sözləri (2013), s.219).

Xalamdan bir dilək dilədim, versə də xalamdı, verməsə də xalamdı (Atalar sözləri (2013), s.220).

Şərt strukturu əxlaqi və normativ xarakter daşıyır, davranış qaydasını dolayı yolla bildirir.

Qardaş da dost olsa, yaxşıdır.

Qardaş gəlsə, yaxşı, bacı gəlsə, yaxşı, qardaşın qabağında, bacı ölsə, yaxşı. (Atalar sözləri (2013), s.272).

Ailə mövzusunda atalar sözləri dil baxımından adi cümlələrdən fərqlənən xüsusiyyətlərə malikdir. Belə ki, onlar həcm baxımından qısalığı, təsviri dili və ritorik vasitələri ilə seçilir.

Bala baldan şirindir (Atalar sözü (2004), s.49).

Babanın əlindən nəvə tutar (Atalar sözləri (2013), s.63).

Ailə mövzusunda atalar sözlərində qısa və lakonik ifadə üçün bəzi elementlər atılır və bu proses elliptik strukturların formalaşmasına səbəb olur:

Övladda nəvə, dövlətdə dəvə (Atalar sözləri (2013), s.342).

Bu tip konstruksiyalar sintaktik qənaət prinsipinə əsaslanır və fikrin daha kəskin ifadəsinə xidmət edir. Atalar sözləri sabit sintaktik konstruksiyalar kimi formalaşmışdır və onların strukturunda dəyişiklik mənə bütövlüyünü poza bilər. Bu sabitlik onların frazeoloji xarakterini gücləndirir. Sintaktik modelin dəyişməzliyi atalar sözlərini digər sərbəst cümlələrdən fərqləndirir.

Atalar sözlərində qohumluq terminləri mənəvi sanbal daşıyır, metaforik modellər konseptual struktur yaradır, normativ semantika isə sosial davranış modelini formalaşdırır. Beləliklə, ailə ilə bağlı atalar sözləri milli-mədəni özünəməxsusluğun semantik göstəricisi kimi çıxış edir və kollektiv şüurun mühüm ifadə vasitəsidir.

NƏTİCƏ

Ailə dəyərlərinə həsr olunmuş atalar sözlərinin tədqiqi göstərir ki, onlar həm dil, həm də mədəniyyət baxımından zəngin resursdur. Belə atalar sözləri dil, təfəkkür, mədəniyyət, cəmiyyət əlaqəsini ən dolğun şəkildə əks etdirən dil faktları kimi çıxış edir. Ailə mövzusu isə atalar sözlərinin ən geniş və məhsuldar semantik sahələrindən biridir. Çünki ailə cəmiyyətin əsas sosial institutu olmaqla yanaşı, mənəvi dəyərlərin, davranış normalarının və sosial münasibətlərin formalaşdığı ilkin mühitdir. Semantik baxımdan zəngin, sintaktik baxımdan sadə və yaddaqalandır, üslubi baxımdan estetik, pragmatik baxımdan isə təlimatverici funksiyaya malikdir. Bu atalar sözləri ailə münasibətlərini qoruyaraq nəsildən-nəsilə çatdırır, dil, mədəniyyət və sosial dəyərlərin bağlılığını ortaya qoyur.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasova, N. K., Abduvaliyeva, M. I. (2024). Comparison of family and relationship proverbs: Themes of family and relationships in Russian and English proverbs. *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences*, 4(11), 93–380.
2. Abdurahmonov, V., Xalilova, Z. (2022). Expression of the concept of family in proverbs and sayings in the Uzbek and English languages. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(24), 286–289.
3. Akhmedshina, L. R. (2022). The significance of the family in Russian paremics: Linguistic and cultural aspect. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, 11(01), 221–224. <https://gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/159>
4. Anorkulova, O. N. (2024). Linguocultural characteristic of the concept of “family” (based on the Zarbulmasal). *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 5(10), 330–333. <https://doi.org/10.31150/ajshr.v5i10.2993>
5. Atalar sözü. (2004). Bakı: Öndər.
6. Atalar sözləri. (2013). Bakı: Nurlan.
7. Başarkanoğlu, L. (2014). Türk atasözlerinde gönül kavrayışı. *Akademik Kaynak*, 2(3), 25–36.
8. Çetin, H. A. (2025). Türk atasözlerinde soy, asalet ve aile terbiyesi üzerine bir inceleme. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 115, 533–545.
9. Chuyanova, Z. (2025). Means of verbalization of the concept “family” in English and Uzbek linguacultures. *Journal of Applied Science and Social Science*, 1(2), 307–310.

10. Ergan, N. G. (2000). Türk atasözleri ve deyimlerinde aile ve akrabalık anlayışı. In Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri (551–565). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
11. İsmailova, F. I. (2025). Семейные ценности в русских, узбекских и английских пословицах. Образование, наука и инновационные идеи в мире, 68(3), 180–185.
12. Karasik, V. I. (2010). Лингвистические и культурные аспекты пословиц. Москва: Наука.
13. Məlikova, İ. Azərbaycanca yaşayan xalqların atalar sözləri və deyimləri, Bakı“Ecoprint” nəşriyyatı, 2016, 168 s.
14. Mieder, W. (2004). Proverbs: A handbook. Westport, CT: Greenwood Press.
15. Nelyubova, N. Y., Dugalich, N. M., Ershov, V. I. (2021). Semantic condensations in French and Russian proverbs based on the thematic group family. RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics, 12(4), 1051–1074. <https://doi.org/10.22363/2313-2299-2021-12-4-1051-1074>
16. Qur'an verses about family ties / kinship (69 ayat). (n.d.). Retrieved from <https://myislam.org/quran-verses/about-family-ties-kinship/>
17. Şengüder, Z. (2023). A comparative analysis of Russian and Turkish proverbs involving the concept of family. Avrasya İncelemeleri Dergisi, 12(1), 51–68. <https://doi.org/10.26650/jes.2023.003>
18. Şmelyov, A. D. (2025). Пословицы как маркеры лингвокультурного пространства. Москва: Лингвистика.
19. Ünal, S. (2000). Psikiyatrik uygulamalarda sosyokültürel duyarlılık. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 1(4), 225–230.
20. Vereshchagin, E. M., Kostomarov, V. G. (2017). Русские пословицы: лингвистические особенности. СПб.: РГПУ.
21. Xalilova, Z. M. (2023). The concept of family in Uzbek and English proverbs. Journal of New Century Innovations, 22(2), 63–66. <https://newjournal.org/new/article/view/3251>
22. Yılmaz, G. (2015). Kazan-Tatar Türklerinde düğün ile ilgili atasözleri. Siberian Studies (SAD), 7(3), 1–11.
23. Yılmaz, Y., Sarı, H. (2015). Türk atasözlerinde akrabalık adlarının kullanımı. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 2, 1–20.
24. Yoldaşev, İ., Gümüş, M. (1995). Türkçe açıklamalı Özbek atasözleri. Ankara: Engin.
25. Ziyoyeva, M. A. (2026). Ethnolinguistic analysis of kinship terms in Uzbek folk proverbs. International Journal of Artificial Intelligence, 6(01), 821–823.

ABSTRACT

LINGUISTIC FEATURES OF PROVERBS ON THE THEME OF FAMILY

Sadaqat Hasanova

The family, as a sphere in which unity, solidarity, and interpersonal relations are strongly manifested, occupies a central position in human society and finds its reflection in various genres of folklore. As one of the fundamental structural units of society, the family constitutes a prominent theme in proverbs. Proverbs are linguistic and cognitive facts that affirm the existence and cultural identity of a people. Proverbs devoted to family values reflect collective wisdom, the system of moral values, social norms, and ethical prescriptions. Formed as a result of accumulated experience and spiritual values, proverbs develop in accordance with the unique social structure of each community and the lexical resources of the language it employs. By presenting the society to which they belong in all its dimensions, they reveal the speech culture and cognitive patterns of the people. This article analyzes the linguistic features of proverbs related to the theme of family from semantic, grammatical, stylistic, and pragmatic perspectives. Based on examples from Azerbaijani proverbs, the study demonstrates their influence on social and cultural structures as well as on linguistic organization.

Keywords: *language, style, proverbs, family values, semantics, syntax.*